

~~Taipaleen Humeros
ilmestyn minulle
kuolemansa jälkeen~~

~~(Pöytäkirja)~~

~~Peljän on outoa aurinkon alla, lausahtaa Tanskan prinssi
Harlet nimikkodraamassaan. Haastattelin Matti Kuusmäkeä ja pöy-
dyin minäkin myöntämään: näin on, prinssi!~~

Uusi.

← Talvi- ja jatkosodat kestänyt sotainvalidi, reservinup-
seeri, ~~työnsä valtiomiehenä~~ lehdistön palveluksessa vuosi-
kymmenet harmäantunut veteraani ei hevillä avaudu, mutta kun hän
sen tekee on tunnustus vakaa ja reilu.

Tämäkin, muuan merkillisimpiä:

- Näillä omilla silmilläni näin sotaveljeni Yrjö Jylhän
ilmielävänä edessäni kaksi viikkoa hänen kuolemansa jälkeen.

← "RUNOT OVAT MIEKKANI
JA KILPENI"

← Outoa, selittämätöntä, sanomme. Oli miten oli, tapaus to-
distaa taaskin niistä ~~syvistä~~ syvistä, jotka valoutuivat mies-
ten välille "siellä missä otsamme verta hikos".

*4
sitkeä*

Istumme mukavasti iltaa helsinkiläisen omakotitalon olo-
huoneessa. Takkatuli räiskyy, sitten vähin vähin hiipuu, tarinoin-
timme yhä jatkuu.

Puhutaan ihmisistä, jotka eivät elä yksistään leivästä, *jälkeen*
~~tarvitsevat~~ hengenruokaa, pohdintaa, syvien kaivojen vettä.

- Työrutiinin ja yleinen huohottava elämänsä kiire on tap-
pokierre, joka vsanii meitä ja vaatii uhreja. On hieno asia, jos
on löytänyt henkiseltä alueelta intohimoisen harrastuksen rutiin-
in ja paineen vastapainoksi. Minä olen löytänyt! Jo poikasesta
pitäen olen ollut runohullu. Runot ovat miekkani ja kilpeni. Väi-
tän, että hyvät runot on oikotie syviin vesiin, niihin suojeleviin
ja turvallisiin.

Näin tunnustaessaan Matti Kuusmäki nostaa kirjehyllystä
eteemme pöydälle sylyksen runokirjoja. Ne ovat Yrjö Jylhän teoksia.

- Kotimaisista runoilijoista olen kiintynyt eniten juu-

ri Yrjö Jylhään. Kiintymys sinetöitiin hänen ^T talvisodan Kiiras-
tuli-runoissaan. ~~Nämä~~ paikallistuvat Taipaleenjoen taisteluihin,
vaikka niiden sanoma on yleisinhimillinen. Me molemmat taiste-
limme Taipaleenjoella, siellä kuulussa Kirvesmäessä.

Mutta Yrjö Jylhän väkevästi latautuneet runot kosketti-
vat haastateltavsamme jo ennen sotia, varhaisista nuoruusvuosista
lähtien. Tuolloin hän osasi ulkoa kaikki Jylhän painetut runot
ja niinpä taitaa olla tänäänkin.

- On tunnustettava, että vajoan kuin lumoukseen vapisen,
hikoilen, elän kokonaisesti Yrjö Jylhän runojen ääressä vaikka
esitän ^{län} niitä yksin itselleni.

Kuulemme hänen esittämäänsä Vangitun salaman, Rynnäkön
jälkeen, Kaivolla, Hyvästi Kirvesmäki, Laulu joelle...

Todella: esittäjä lumoutuu ja lumooa. Täytyy sanoa, että
runoilija, hänen henkensä on tulinnaassa läsnä.

< Kaaoksen keskellä Kirvesmäessä >

← Ensimmäinen ja ainoa kohtaaminen Yrjö Jylhän kanssa ta-
pahtui Taipaleen Kirvesmäessä ^T talvisodaa alkupäivinä. Vain koh-
taus, ei sanaa ainoatakaan, vain katseita, ajan ja paikan huomioon-
ottaen tuskaisia katseita.

- Olimme asemissa vastapäätä Ukkosen kartanoa. Taisteluryhmäämme johti vänrikki Bero Lehtinen, sittemmin Lapuan piispa. Neuvostojoukot olivat vyöryneet Taipaleenjoen yli Koukunniemeen. Ym-
päriillämme aaltoili taistelu kaaosmaisena.

- Olimme tuliholvin alla. Hirvittävää jylinää, sarjatuli-
aseiden taukoamatonta tulta, palavia taloja, huutoa, valituksia, ko-
mentosanoja, telaketjujen lähestyvää jyrinää. Tankit möyriivät
taistelukentän salamoivassa hämärässä, raskaan usva- ja savukaton
alla, ja meillä oli tarjottavana niiden telaketjujen väliin vain
Metsäpirtin koivuhalkoja.

- Joulukuun viidennen ja kuudennen päivän välisenä yönä tai
aamuna kiiruhti ~~...~~ avuksi JR 21 eli Kempin rykmentti, kuten
toivimme sanomaan.

- Yrjö Jylhän komppanian miehiä marssi asemiemme kautta vastaiskuun Koukunniemestä ryntäävän vihollisen torjumiseksi. Valkoisissa lumipuvuissaan uudet tulokkaat olivat väsyneessä näkökentässämme kuin aaveita, toisesta maailmasta tulleita.

- Lyhyt pysähdys juoksuhaudan sivupoterossa. Komppanian päällikölle annettiin ensikäden tietoa tilanteesta edessä - edessä, jossa maa tuntui repeilevän ja taivas palavan. Vakavallmeinen luutnantti nojasi hetken poteron seinämään. ~~Seisoi siinä ja tuijotti~~ lähinnä

- Seisoin siinä ja tuijotin. Hän tuijotti (itseensä). Salamana hän pomppasi poterosta ja hiipi kumarassa miehineen rynnäkköön...

Hän oli Yrjö Jylhä.

- Minun runoilijani! Kohtaaminen keskellä kuolemankenttää...

Jylhä haavoittui Kirvesmäessä. Tilannetta ja tuntojaan hän kuvaa runossa Rynnäköön jälkeen: "Sain haavan - vähät tuosta, jos haavaa muut' ei ois: se saakoon tyhjiin juosta, jos vain se le- von tois..."

Hän tuli yöllä

Yrjö Jylhä sai ikilevon talvisodan pakkasia muistuttavassa siässä talvisodan ja jatkosodan sodittuaan ja siviilivuosienkin lupaillessa hyvää jatkoa ^{tälle} Taipaleen Homerokselle. Tosin oli säädetty.

- Halusin kirjoittaa lehteeni Taipaleen aseveljien tervehdyksen Yrjö Jylhälle. Se tapahtui hänen hautajaispäiväänsä edeltäneenä yönä. Päivä oli ollut työntäyteinen. Pääsin muistokirjoituksen ääreen vasta puolenyön jälkeen. Täydellinen hiljaisuus valitsi, sai kuunnella sitä ^{vain} ~~että~~ (ei mitään) kuulunut. Hiljaisuuden katkoi kirjoituskoneen rapina.

- Aluksi kirjoittaminen sujui reippaasti. Palautuivat mieleen runojen tunnot ja taas vahvuttavana elämyksenä muisto kohtaamisesta Kirvesmäessä. Loppua kohti kirjoittaminen vaikeutui. Kului tunti, kaksi... loppulause tuotti tuskaa. Ohimoita kiristi, näätä kuumotti.

"Emme pohdiskele missä sinä, aseveli, nyt olet, mutta missä lienetkin - ja siitähän ihmisellä on sangen moninaisia käsi-

(Tuan kirjailit-
tuani,

tyksiä - lähetämme Sinulle..."

- Juuri silloin kuulin ikään kuin risahduksen. Säpsähdin, pelästyin. Käännyin tuolissani taaksepäin. Ja siinä hän seisoi - liikkumattomin kasvoin, yllään vitivalkoinen lumäpuku, samanlainen kuin siellä Kirvesmäen pöterossa ennen taisteluun joutumista...

En saanut sanaa suustani nyt enempää kuin silloinkaan. Vain tuijotin... hänkin tuijotti... Vain me kaksi yön hiljaisuudessa...

Matti Kuusmäki muistaa väriseensä kuin vilutaudissa. Kyyneleet kirposivat ja polttivat silmiä kuin hapot.

- En voi sanoa kauanko tilanne kesti. Vaikea se oli, jotenkin synkeäm ylhäinen. Iäisyydeltä sen kesto sillä hetkellä tuntui. Lopulta pääsin irti tuolistani, peitin silmät käsilläni ja pakenin talon toisessa päässä olevaan makuuhuoneeseemme. Retkahdin hervottomana vuoteeseen. Mitä olinkaan kohdannut ja kokenut!

- Mitä nyt, vaimo tiukkasi.

Mies ei vastannut, oli kalpea, värisi haavanlehtenä. Kesti kauan ennen kuin hän pystyi kertomaan mitä oli nähnyt, kokenut, tuntenut.

Yrjö Jylhän muistokirjoitus jäi tekemättä, toiset saivat sen

~~...~~ viimeistellä.

- Minusta tuntuu, että Yrjö Jylhä saapuisi uudestaan, jos keskittyisin samalla tavalla muistelemaan häntä. Vieläkään, vuosikymmenien kuluttua, en tahtoisi kokea sitä uudestaan, vaikka hänen runonsa ovat minulle sitä elämän leipää...
yhäkin

KATA 2
(soveltaen)

Taipaleen Homeros ilmestyi kuolemansa jälkeen
=====

12.
kuv.
(ei pl.)
Vasen
sana,
oikea
liehu.

Vaikeissa paikoissa sodan paineen kokeneet miehet ovat erilaisia kuin muut - vaikka olisivatkin säästyneet luodeilta ja kranaateilta. 91
Osa heistä on edelleen Siellä Jossakin - Summassa, Aittojoella, Kirvesmäessä...

Maatila / Huhtala

JKK / 47 / 1982

R

Havumäki Helena
Urkurintie 10
00680 Helsinki 68
Sotu 250922-050N

Ts Taipaleenjoki
3½ liuskaa

maks. 11/83

Taipaleen Homeros ilmestyi minulle kuolemansa jälkeen

Vainio

Lukenut:

8
5.3.82 *10/82*
11.3.82 *8/82*

Keskiarvo:

8

AIKAKAUSLEHTI

**KANSA
TAISTELI**

-miehet kertovat

Toimitus: Töölönkatu 35 B 1 b, Helsinki 26